Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

VESTFYNSK HJEMSTAVN

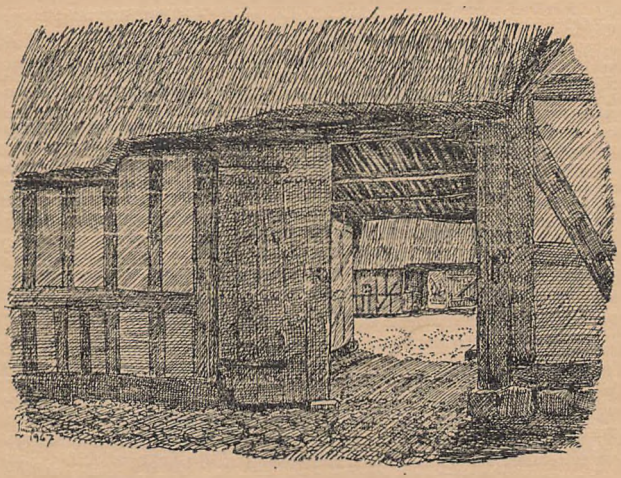

XLI

1971

Vestfyns hjemstavnsgård i Gummerup

er åben 1/4-31/10 daglig kl. 10-17.30, i novbr. og marts kl. 10-16 og i mdr. decbr., januar og februar kun efter aftale med opsynet ved telefon Glamsbjerg 72 16 00.

Øl og sodavand kan fås - kaffe kun efter aftale.

Virk for tilgang
af nye medlemmer!

Vestfyns hjemstavnsforenings formål er at værne om egnens hjemstavns- og mindeværdier. Dette søges især opnået ved opretholdelsen af hjemstavnsgården i Gummerup og ved udgivelsen af *Vestfynsk hjemstavn,* der hvert år bringer bidrag til egnens historie. Indenfor foreningens område vil enhver historisk interesseret have glæde af at følge med i dette arbejde. Indmeldelse modtages af alle styrelsesmedlemmer og tillidsmænd. Årsbidrag 8 kr.

Ældre årgange af foreningens årsskrift kan, så vidt oplaget rækker, fås ved henvendelse til formanden. Prisen er: for medlemmer 4 kr., for ikke-medlemmer 8 kr. pr. årgang.

Vestfyns hjemstavnsgård virken som egnspræget lokalmuseum og er derved en fortrinlig kilde for den, der giver sig af med stedshistorie. I tilknytning hertil bringer Vestfyns Hjemstavn artikler fra gårdens virikeområde. Manuskripter, som har dette sigte, og som ønskes optaget i Vestfynsk hjemstavn, bedes sendt til redaktionen ved E. Klüver, Rosenlund, Lille Salbyvej 71, 5370 Mesinge.

Kirkegårdslåge i Dreslette - med kirkestien (vistnok nu nedlagt)

VESTFYNSK HJEMSTAVN

Vestfyns Hjemstavnsforenings årsskrift

REDAKTION: L. P. PEDERSEN OG E. KLÜVER

41. ÅRGANG 1971

Til forsidetegningen: Sydfra ad stien fra Snave og Dreslette byer kom folk gående til kirke gennem denne låge, hvis portal af granit må antages at stamme fra kirkens oprindelige døre, nord- og syddøren, som tilmuredes ved den store ombygning af kirken, conferentsraad Niels Ryberg til Frederiksgave lod foretage i årene 1785—87. Ved østsiden ses støttende til portalen et smiget vindue af granit, også fra den oprindelige kirke.

Påsken

Klokkerne kime
i Morgenens Time
lyt til den jublende Røst!
Hør, hvad de melder:
Døden ej fælder
Sjælen i Menneskets Bryst!

Tankerne stige
fra Taagernes Rige
op mod Forklarelsens Lys.
Der kan de hente
Kræfter og vente
rolig paa Dødstimens Gys.

Thi bag ved Døden
Sorgen og Nøden
vinker Opstandelsens Fest.
Her maa vi græde,
lidt kun af Glæde,
findes for fremmede Gæst.

Lad os da mindes
Landet, som findes
hist bag den brusende Flod.
Klokkerne dirrer,
medens vi stirrer
op mod Gud Herren algod.

H. C.

Om digtet »Påsken«

Digtet »Paasken« findes i Assens Amts Avis lørdag den 15. april 1911, påskelørdag. Da tjente H. C. (Hans Christian Andersen) i den gamle Sognefogedgård i Sønderby, hvor klokkernes kimen højtiden ind har lydt hen over søen ind i hans kammer, rørt hans følsomme sind og udløst tanker, han giver versets form. — »Så kønt som H. C. kan sige det!« lød ordet hos kvinderne inde i stue og køkken. Der kom skønhed over hverdagen. *red.*.

Den gamle præsts nytårsønsker

(Af Dreslette kirkebog 1705–1741)

År 1705 fik Dreslette sognekald en ny kirkebog til erstatning for den gamle, en af de ældste i landet, påbegyndt 1642. Den nye kirkebog, der omfatter tiden til 1741, er ført af sognepræst Niels Hansen Ravn, født i Dreslette præstegård 1668 som søn af sognepræst Hans Jensen Ravn, hos hvem han blev kapellan 1696 og afløste som sognepræst 1702. Niels Hansen Ravn eller Nicolaus Corvinus, som han latiniserede sit navn, var en dygtig og nidkær præst, som var »meget berømt for sine Prædikener, dem, han med Behag forrettede«, skriver S. V. Wiberg i sin Dansk Præstehistorie. Ejendommeligt er det, at Niels Ravn i en lang årrække fra midten af sin embedstid indleder det nye år med et nytårsønske for sin menighed, den han omfattede med hengivenhed, fortrolig med sognets liv, som han var fra barnsben. Indskrivningen i kirkebogen har derfor ikke sjældent et personligt præg, der vidner om medleven.

På bogens første blad står øverst et latinsk motto, hvori udtrykkes ønsket om at være i Guds Naade, og derunder:

Kirche-Bog
med Fortegnelse
på dennem
Som ere føde viede eller døde
eller och
Aabenbare afløsede her udi
Dreslette Sogn
Fra Aar 1705.

Dreslette Præstegaard
d: 1. Januarii 1705.

Nicolaus Corvinus.
mpp.

Vi blader i den velbevarede, smukt skrevne bog og læser:

Anno 1715
Benedicente Deo!
(Med Guds Velsignelse!)

1716. Festo novi Anni.
Bono Deo!
(Gode Gud)

1717.
Favente Deo
(Under Guds Naade)
1718
1719
1720
Nye Aar i Jesu Nafn!
1721

Anno: 1722.
Gud gifve Lyche i
Jesu Nafn!

Anno: 1723:
Gud gifve Naade oc
Velsignelse ved Jesum
Christum. Amen

Nytaar 1724.
I Jesu Nafn Gud gifve Naade oc
Velsignelse i alle gode Maader.

I Jesu Nafn
indtræder vi da i dette nye Aar 1725.
Gud gifve naadig Indgang oc lychelig
Fremgang oc Udgang!

Ære være dend høieste
gode Gud for forgangen
Aars lychelige Indgang,
Fremgang oc Udgang.
Nu begynder da i Jesu Nafn
det nye Aar 1726
Gud lade sin Naade fremdeles følge!

Ære oc Tak vere dend allerhøieste Gud
for det afgangne gl. Aars Velsignelse.
Gud gifve nye Lyche, nye Naade med
det Aars 1727, nye Indgang, Fremgang oc
Udgang!

Anno 1728:
Dette nye Aar komme med nye Naade
oc Velsignelse for Christi Skyld. Amen!

Det nye Aar 1729
Hvortill dend gode Gud
gifve god Fremgang oc Udgang!

Anno 1730.
Juva Jehova! (Hjælp Gud!)

Anno 1731:
Dend gode Gud vere med os som hidindtil
med all faderlig Naade for Jesu Christi Skyld!
Amen.

Anno 1732:
Dend gode Gud gifve det af Naade, at alting maae lyches vell for os alle till sit hellige Nafns Ære oc allis vor beste oc Salighed.
Amen.

Anno 1733:
Dend gode Gud vere med os som hidindtil med all sin faderlige Naade oc Velsignelse!

Anno 1734:
Cum bono Deo! (med gode Gud.)

Anno 1735:
Guds Naade blifve voris daglig baade!
1736 - 1737 - 1738

Anno 1739:
Med Guds Naade!

ved L. P. P.

For hjælpen ved de latinske ords oversættelse takkes pastor emer. Johannes Pedersen, Odense.

Gamle vestfynske ord og talemåder

Efterladte optegnelser af lærer A. Jensen, Snave.
(Fortsat)

R

være i Raad og Gerning, tage Del i en andens Forehavende, »være i Haandgerning«.

Det rager ikke stort, det har ikke noget videre at betyde, det kommer jeg let over.

rakke, altid være paa Rejse; »han ligger og rakker«.

Rakkeri(et), det Liv, en fører, der altid er paa Rejse, flakker omkring.

Rakkerpukkel(en), et Skældsord.

Ral(et), Blanding af Sten og Grus, forekommer især ved Strandbredden.

ralle ned, trille, rulle ned (om Grus, Smaasten).

Rand(en), (udt. Raand), en Skjold, Plet.

randet (raandet), plettet, snavset, langs med Randen af et Stykke Tøj.

Rapsbælge, Rapsskaller.

ratte sig, komme til Kræfter, (især om Heste), »Klaaden har rattet sig godt, siden den kom paa Græs«.

ravryst i Vejret, lige i Vejret, opret.

regederlig, redelig, rettænkende.

»*Jeg regner ham ikke for mere end det Skidt, jeg triner på*«, ringeagter ham i høj Grad.

rejse sig 7 Timer før dag, være meget tidlig paa Færde.

komme til Rejsegilde, være med at rejse en, der er falden om.

Rem, en tynd Bjælke, lagt oven paa Muren, og paa hvilken Overdelen af Huset blev rejst.

rende med et halvt Vejr, løbe med halv Besked.

rende i Hælene paa de store, søge at faa Omgang med de rige og ansete.

renpil, (Tonen paa anden Stavelse), i høj Grad renlig, pillen.

retirere sig, klare sig, ikke trænge til andres Hjælp.

ret om, den Vej, Solen vil følge paa sin tilsyneladende Bane (modsat avet om).

Ri, en smal Hylde, paa hvilken Tallerkener og Fade blev opstillet.

ri ned, støde ned, skubbe ned; pas paa, at du ikke r. Skaalen ned.

Rimmel(en), et smalt Stykke Jord.

Rimpert(en), en større gammeldags Pengepung, for det meste af Læder, der lod sig rimpe, snøre sammen.

Ring(en), den yderste Del af Brødet; Skorpen; om Brød, der var daarligt bagt, og, hvor Krummen skilte sig fra Skorpen, at det var »*faldet fra*« eller at »*Brødet ligger mellem to Ringe*«.

ringe sammen med en, ringe til tolvs med en, sætte en alvorlig i Rette.

ringle op, lænke op (Reb, Tøjr) – det sjællandske »rinke«.

rive en noget i Næsen, sige en en ubehagelig Sandhed, foreholde ham hans Fejl paa en plat og haanende Maade.

Rivejern(et), en hidsig, gal Kvinde.

Rivenihjæl(en), en rask Dans.

Rosten, Langhalm, lagt i Bunden af Ølkarret.

Rostgreb, den Indretning i Bunden af Bryggerkarret, der hindrede Hummel og Malt i at falde i Ballen.

Ruer (kort u), en Skjortes Haand- og Halslinning.

Rugen steder (fæster) Svende til St. Hansdag, skyder Straa eller Skud fra Roden. Med dette Ord trøstede man sig, naar Rugen var spids og tynd i Forsommeren.

rumpe op[1]), binde Hestens Hale op. Naar en Mand var blevet slemt narret, sagde man, at han var blevet rumpet godt op.

have rundt med noget, have rigeligt deraf; »r. m. Penge«.
ruppe noget til Side, udføre en Del Arbejde i kort Tid.
Ruslæp(en), et lille Stykke blødt Læder, som brugtes af dem, der vandt Garn for at beskytte Fingrene mod Indvirkningen af den skarpe Traad.
Rusmer(en), et Havreaks.
russevorn, forviltret, kaad; Galrusse, en forviltret letsindig Tøs.
rutte med Aftægten, ødsle med sine Midler.
Jeg skal hen at staa paa Ryggen, skal sove.
Man ser ud paa Ryggen som bag paa, et Skæmtesprog.
Rykkentilfyr(et), en Ustyr, stor Uorden, hulter til bulter.
ryle, klage sig uden Grund, især for Udkommet, »*r. og skryle*«; *somme pral' og har ikke, somme ryl og skar (skader) ikke*«.
rylet kaldtes Ungkvæg, naar de ved at gaa længe ude om Efteraaret, hvor de undertiden led Sult og Kulde, mistede deres Huld og blev langhaarede.
ræppe paa, trygle, anraabe om Hjælp, baade i Tide og Utide.
Rævel(en), et Tværstykke paa et Vognbræt.
Rævelsben, Ribbensteg.
rævblændt, foret indvendig med Ræveskind, listig og lumsk som en Ræv.
rødsodet, (udt. rødsoet), maaske rettere røgsodet, sortebrun som Sod.
Røjsøre, langskaftede Støvler.
Røre[2])(en), Grænsen mellem den øverste Del af Laaret og den nederste Del af Underlivet – Lyske – Laarkrog.

1) Jens Albertsen i Skydebjerg mølle oplyste en sort vrinsket hest »stomp Rompett«, som hos ham findes. (Baag Herreds Tingbog 1677. Fol. 160. Uddrag ved N. Kjærbye).
2) 1691 bad Ole Hansen i Haarby om hjælp i Jesu navn, fordi hans dreng under leg paa Haarby gade »af en anden liden Dreng blev slaget udi sin Røere med en Sten« og derover fik »Tarmme Løb og maatte opskjæres«. (Uddrag af tingbogen for Baag herred ved N. Kjærbye).

Af Barløse sogns ældste forhandlingsprotokoller 1841–1859, 1860–1874 og 1874–1886

Ved sogneforstanderskabets første møde 28. decbr. 1841 fordeltes opgaverne. Jens Larsen, Barløse Thaarup, Christian Hansen, Caslund, og Rasmus Rasmussen, Myllerup, blev fattigforstandere. Hans Dinsen, Barløsegaard, Hans Pedersen, Foermose, og Peder Sørensen, Barløse, blev skoleforstandere. Christian Hansen valgtes til formand. Dette valg faldt ellers på sognepræsten her som andre steder, men disse år o. 1840 var meget urolige for sognet på grund af den strid, som herskede mellem sognepræsten og degnen, og som førte til begges afsættelse 1844; derfor er det J. C. Jacobsen, capellan hos den gamle sognepræst Hviid i Ørsted, der er fungerende sognepræst og som sådan underskriver protokollen og iøvrigt deltager i møderne i præstens sted. På største lodsejers vegne (Etatsraad Treschow, Brahesborg) underskrev forvalteren C. F. Schaldemose. Sidstnævnte fører protokollen.

Det første og de følgende møder afholdtes i Barløsegaard efter tilbud af ejeren sogneforstander, grdj. Hans Dinsen, men da denne ret snart fraflyttede sognet, lejede man en stue hos husmand Hans Larsens enke i Barløse og holdt møderne der; senere holdtes de skiftevis hos medlemmerne.

Til de ordinære møder bestemtes den første Tirsdag i hveranden måned og første gang tirsdagen den 1ste februar om eftermiddagen kl. 2.

Grdj. Hans Dinsen fraflyttede sognet 1. maj 1842. Han købte en gård i saltofte, Kærum sogn samme år. Socialt og politisk interesseret, som han var, (fra 1833 medlem af Barløse sogns fattigforstanderskab), valgtes han hurtigt til Kærum sogneforstanderskab og blev samtidig dets formand. Kærum var dengang anneks til Assens. Herfra gik vejen til den langt større politiske skueplads: Den grundlovgivende Rigsforsamling 1848—1849.

Hans Dinsen døde i Saltofte 1855 og blev begravet på Kærum kirkegård. 1948 rejstes en mindesten for ham på kirkegården.

Se John M. Møller: Kærum Sogn 1912 og Vestfynsk Hjemstavn 1948.

Foruden sognefogeden er der nu en myndighed mere i sognet, det mærkes: Der skal være ro og orden. I referatet af første møde 1/2 1842 hedder det: »Formanden androg paa, at Politivæsenet blev nøiere overholdt i Barløse Sogn, navnligen at der skulde holdes nøie Tilsyn med ulovligt Brændevinssalg og anden utilladelig Handel. – Ligeledes at Forældre, Huusbonder og Værger ikke tillade deres Børn, Myndlinge og Andre at støie og lege på den alfare Gade, og anden Gadeuorden, der kunne have ubehagelige Følger med sig. – Præsten lovede at instruere Skolelæreren desangaaende; ogsaa bestemtes der, at Veiene snarest muligt skulle istandsættes i Sognet«.

Ved mødet 5/4 s. a. anføres, at man har grundet formodning om, at der flere steder i sognet »Mod Betaling udskænkes Brændeviin og tillades Svirested«. Sådant må ophøre; man besluttede derfor at lade bekendtgøre ved sognestævne, at der i modsat fald sker henvendelse til politimesteren »til Strafs lidelse«.

Der kunne blive tale om store mulkter, så det var risikabelt at »udskienke Brændeviin mod Betaling«, og især da loven fra gammel tid bestemte, at angiveren kunne få en betydelig del af bøden.

Ungdommens »Gadeleg« sommenaftener er en kendt foreteelse i de gamle landsbyer. De unge samledes efter fyraften på bygaden, hvor de i de lyse aftener legede »Trille«, tog brydetag eller dansede med pigerne til tonerne af en harmonika, i regelen i al uskyldighed, men det kunne jo udarte og virke forstyrrende for byens folk. Antagelig er støjen blevet dæmpet, men gadelegen fortsatte til helt op mod 1. verdenskrig overalt i landsbyerne.

I mødet 6/5 1844 anføres, at de personer, der mest besværer communen, og som man derfor måtte have opmærksomheden henledt på, var »de saakaldte Kludesamlere, Klinkemagere og Iglesamlere«. Nu skulle der foretages en almin-

delig ransagning efter sådanne personer, hertil valgtes 2 forstanderskabsmedlemmer og de 2 sognefogeder.

I mødet 6/10 1846: – Et Sognebibliotek agtes oprettet inden Vinteren.

Møde 27/8 1848: Med hensyn til de foranstaltninger, forstanderskabet ifølge Anordningen om Cholera havde at foretage, da blev man enig om følgende:

1) Bestemtes Skolen til Lazaret i Tilfælde af Sygdommens Udbrud, saasom intet andet Locale kan erholdes og Sogneforstanderskabet in pleno ei andet bestemmer, begrundet i at Skolen har i klasseværelset et luftigt og rummeligt værelse og ligger bekvemt i midten af sognet. Men trods det at Korch, medens forstanderskabet var samlet, havde nedlagt en skriftlig protest mod beslutningen, sendte han forstanderskabet en Skrivelse, der foreligger i protokollen som afskrift:

»Copie.

Underdanigst Promemoria!

Høigunstige Herrer, Fædrelandets troe Mænd, Kjære Medborgere! I Guds i Menneskehedens Navn, kommer mig til Hjælp! I Gaar bestemte Barløse Sfgskab. uden mit Vidende at Barløse Skole skal være Sygehuus for den befrygtede Cholera. Hvad dss. Mænd tænker Dem ved en Skolelærer, veed jeg ikke, men jeg synes, det at være den mageløseste Tilsidesættelse af Menneskeretten at bestemme sligt, naar der ei med det samme betydes mig, hvor jeg i Tilfælde af Choleras Udbrud kan flytte hen med min talrige Familie bestaaende af 9 Mennesker. Skolen er sammenbygt med Lærerens Vaaning og staaer med Døre i Forbindelse med samme; enten skal jeg med Familie altsaa huusvild kastes paa Gaden eller ubarmhjertig overgives til Morderengelen, hvis det, som Barløse Sognefskab, maaskee synes ansee for Spøg, dog blev til frygtelig Alvor. Jeg antager ogsåa, at det er et saadant Brud paa den Huusret, jeg som indsat Lærer kan

fordre, at jeg ikke maatte have Menneskefølelse ved at taale det. Sluttelig betydes det de høigunstige Herrer, at Barløse Skole ligger i Byens Centrum, ei 50 Alen fra anden Bygning hverken mod Nord, Syd, Øst eller Vest. Jeg forventer allerunderdanigst hurtigst Resolution, da Sagen for mig og min Familie betragtes som en Livs- Æres- og Huusrets-Sag.

Barløse Skole d. 28 August 1848.

J. L. Korch. Skolelærer og Kirkesanger«.

I referatet af mødet hedder det: »Naar Korch i sin Protest siger, at det skete uden hans Vidende, da maae dette Udtryk meget modificeres, saasom han endnu, medens Forstanderskabet var samlet, nedlagde en skriftlig Protest mod Beslutningen, hvori han ligesom i sin Promemoria fremfører haarde Beskyldninger mod Forstanderskabet. Jeg formener ikke at have Anledning til at igiendrive disse. –

Paa Forstskbts. Vegne.
Møller.«

Lægen Hempel udtaler i sin erklæring om sagen, »at jeg, hvis ikke nogen anden til Øiemedet rummelig og luftig Leilighed er at finde i Sognet, maae være af samme Mening som Sundhedscommissionen, at Skolestuen vil være et passende Sted til Lazareth«.

Assens d. 15. Septb. 1848.

Ærbødigst
Hempel.

Der var dog anden mulighed. Den, hvis lægen måtte synes det mere passende da at vælge Skovfoged Thortsens Huus, og kunne ingen passende bolig fås for ham og familie, da måtte han, skriver pastor Møller, flytte i præstegården.

Den videre forhandling om sagen kendes ikke, men skolen blev unddraget bestemmelsen om at benyttes som lazareth i givet fald, og man fik skovfogedboligen anerkendt som »passende sted til Lazareth«, ligesom man vedtog, at sognets fat-

tiglemmer skulle betjene de syge - vogte stedet og dets patienter.

Ved mødet 6/8 1850 fremlagdes: Lov af 4. Juli 1850 angående jords afståelse til opførelse af fattighus og boliger for husvilde personer på landet, samt en indskrænkning i forbudet for fæstere og leiere mod at tage inderster til huse.

I forbindelse hermed nævnes, at Brahesborg Eier er villig til at skiænke et hus i Barløse til et fattighus for Barløse sogn på betingelse af, at huset uden skade for den gårdfæster under Brahesborg gods, hvortil det hører, kan overtages af sognet.

Og ved samme møde forhandledes angående Barløse kirke: Forvalter Schaldemose henstillede til Forstanderskabets Afgiørelse, om det ikke fandt det rigtigst, at nedtage »den gamle stykke Christusfigur«, som hidtil har hængt i kirken, og som vansirer den i stedet for at forskiønne den, såvel som det uheldige Malerie, der hidtil har hengt på den vestre side, som Provsten desuden har befalet nedtaget. – Dette ser man velvilligt på, hvorfor forvalter Schaldemose tilfører protokollen: »Da der ved Kirkens Istandsættelse og Forskiønnelse bliver anbragt en nye Altertavle, fandt Forstanderskabet det rettest, at bemeldte Christusfigur og Altertavle bliver nedtaget«.

Der laves lister over gangstier i sognet, og de fremlægges til eftersyn, men vi får ikke at vide, hvor stierne går.

Der fremlægges også ved dette møde en »Lov af 4. Juli 1850 indeholdende visse Begunstigelser ved Afhændelse af Bøndergods til Brugerne eller deres Børn og Svigerbørn«.

Møde 8/10 1850: Da Barløse Kirke i Sommer er bleven betydelig forskiønnet af Kirkeeieren Hrr Conferensraad Treschow, bør Kirkegaarden planeres og for Eftertiden ordentlig vedligeholdes. – Forstanderskabet fandt det imidlertid rettest at opsætte det til næste Foraar, for at det i Forveien kan tages under Ventilation, om man ikke burde ind-

lægge den vesten for Kirkegaarden liggende Banke til Kirkegaard, for at faae en meget smuk Kirkegaard, som Forvalter Schaldemose formente. – I ethvert Tilfælde vil den nuværende Kirkegaard blive planeret og forskiønnet senest i Foraaret 1851, og Forvalter Schaldemose paa Brahesborg Eiers Vegne lovede hertil at bidrage 20 Rbdl., for saa vidt Arbeidet bliver udført forsvarligt og hensigtsmæssigt. –

Videre om Barløse kirkegård: Ved mødet 7/10 1851 forhandledes bl. a. dette, at forstanderskabet kom overens med Skolelærer Korch om at vedligeholde kirkegården for fremtiden (og ved første gravning blev der ham lovet eet omgang med en karl fra hver gårdbeboer, som han må benytte i efteråret og til foråret) for en betaling af 20 Rbd. om Året, hvis sognets øvrige beboere vil give samtykke dertil.

Møde 2/8 1853. Bl. a. forhandledes og bekendtgjordes af formanden:

Stiftets Skrivelse af 28de Juli d. a. angaaende Sundhedstilstanden i en deel Huse i Barløse Sogn, har forstanderskabet at besvare det høie Stiftamt saaledes:

Der findes en Deel Huse i Barløse Sogn, som beboes af mindre formuende Familier, men Størstedelen af disse Huse er bygget omkring paa Marken; der findes i Barløse Bye mange Huse, men disse er for det meste Fæstehuse med Jord til og beboes af ordentlige Familier. Sognet har 2de Fattighuse, det ene ligger paa Barløse Mark og blev opført af nyt for 2 Aar siden og bestaaer af 7 Fag, er indrettet til 2 Familier, som boer hver for sig meget ordentlig. Det andet Fattighus ligger i Barløse Bye og er indrettet saaledes, at 4re enkelte Personer har hver sine Værelser, som er indrettet saaledes, at den ene ikke behøver at komme til den anden. Den 5te er en Familie, som bestaaer af Mand, Kone og 2 Børn, og disse har 2de ordentlige Værelser, saa Forstanderskabet finder Renligheds Tilstanden ganske god. Sundhedstilstanden i Barløse Sogn er udmærket god.

Møde 4/10 1853: Vi er i Koleraåret, hvorfor justitsministeriet udsender skrivelser herom, således angående »naar Lægehjælp besørges paa de Steder, hvor Choleraepedemien maatte gribe om sig«. Og om »Godtgiørelse for Bygninger til Cholerasyge«.

Ved samme møde træffes bestemmelse om, at »Sognets Gaardmænd skulle anmodes at holde noget Korn tilgode til dem i Sognet, der ingen Avling har og kunne være trængende til Korn til nedsat Priser; og bestemtes, at en Liste cirkulaire omkring for at enhver kan tegne sig for, hvor meget Korn de vil holde tilgode til 4 Rbd. Rug og 3 Rbd. Byg; og hver Bye vil udnævne 1 eller 2 Mænd udenfor Forstanderskabet til at raadslaae om hvem og hvormange, der bør nyde af dette Korn.

Endvidere ved samme møde: »Ligning blev bestemt til Skolelærerens Lønning m. m. til 5 Mk. pr Td. Hartkorn«.

Ved mødet 5/12 1854 fremlagdes afskrift af en skrivelse fra provst Seidelin i Dreslette: »Til Skolelærer-enke Legat har Hr. Pastor Møller i Barløse bidraget 5 Rd.

Barløse Menighed offret 15 Rd. 1 mk.

er 20 Rd. 1 mk.

Disse 20 Rd. 1 Mk. ere modtagne og tilstillet Biskoppen.

Dreslette den 7de December 1854. *Seidelin*«.

Ved mødet 3/6 1856 oplyses det, at der på den tid var 89 børn i Barløse skole. Og i skoledirektionens skrivelse af 9de juli 1856 erindres forstanderskabet om, at »Barløse skole ikke er forsynet med det i den nye Skolelovs § 2 anordnede Brædegulv og kun har 2 Latriner i stedet for 3.«

Om den frygtede Cholera indskærpes det stadig at være på vagt:

Møde 6/10 1857 punkt 5. »Med Hensyn til Stiftets Skrivelse af 26 Septbr. d. a. om Foranstaltninger i Anledning af den befrygtede Cholera, da tog Barløse Sogneforstanderskab den beslutning, at det i Barløseborg værende Skovfogedhuus bli-

ver Lazareth. Thrine Bendixen antoges som Sygevogterske, og endnu een skal blive leiet. Sogneforstanderne hver i sin Kreds paatog sig at tage vare paa Reenligheds Pleie ifølge Placat af 19 Juli 1848 saavelsom at have deres Opmærksomhed henvendt paa de hygiejniske Forhold«.

Bekymring for sognets fremtid med hensyn til befolkningsforøgelse kommer til udtryk i referatet af forstanderskabets møde torsdag den 29. juni 1858, hvor en ansøgning om tilladelse til at sælge 2 skpr. land til bebyggelse afslås. Begrundelsen lyder: »Forstanderskabet er enig i at nægte sin Anbefaling, da Sognet i de senere Aar er bebyrdet med saa mange jordløse Huse, at man ikke indseer, hvorledes alle disse Mennesker i dette lille Sogn skal kunne erholde Føde og Brændsel. Man indseer heller ikke, hvorfor Fæstegodserne saaledes kan vedblive at udsende sin overflødige Befolkning til Selveier-Sognene; og da Barløse Sogn ligger indesluttet af lutter Fæstegods, er denne Benægtelse af Udparcelning det eneste hvorved man troer at kunne forebygge Sognets totale Forarmelse.«

Hermed sluttes Uddragene af Forhandlingsprotokollen 1841–1860, og Uddrag af Forhandlingsprotokol 1860–1874 følger:

Vedligeholdelsen af sognets veje var et af de områder, forstanderskabet havde at varetage. Der blev derfor foretaget en bestemmelse om, hvilke veje i sognet, der »bør betragtes som offentlige Biveie«. Dette fastslås ved mødet 6te october 1862 således:

1. Veien fra Caslund forbi Myllerup til Thurup Sognegrund.
2. – fra Caslund til Kierte Sognegrund ved Foermosegaarden.
3. – fra Caslund til Kierte Sognegrund ved Hierup.
4. – fra Caslund efter Uglebjerg Mølle til Wedtofte Sognegrund.

5. – fra Barløse til Veien Nr. 1 mellem Caslund og Myllerup.
6. – fra sidstnævnte til Kierte Sognegrund ved Ørsbjerg.
7. – fra Barløse forbi Puge Mølle til Middelfart Landevei ved Løghuset.
8. – fra Barløse til Kierte Sognegrund mod Hierup.
9. – fra Barløse til Thurup Sognegrund ved Langestænge.
10. – fra Bæring til Veien Nr. 7 fra Barløse forbi Puge Mølle.
11. – fra Bæring til Veien Nr. 9 fra Barløse efter Thurup.

Flere veje end anførte fandt Sogneforstanderskabet ei Grund til at betragte som offentlige biveie. –

Så vidt vejene, men der var også stier i sognet, og disse måtte man også have indseende med, at de til enhver tid kunne være farbare. Ved mødet 13. april 1863 blev dette taget under overvejelse, idet formanden mindede om, at der ikke siden 6. august 1850 havde været forfattet regulativ over sognets gangstier. Nu skulle det fastslås, hvilke stier der i henhold til lov af 4. juli 1850 bliver at betragte som offentlige. Således bliver følgende stier at optage for indeværende Aar 1864 og 1865:

1. Stien fra Myllerup over Rasmus Rasmussens, Præstens, Morten Gormsens og Præstens Jorder til Barløse.
2. Stien fra Stuegaarden over dens Jorder og Præstegaardens Jorder til Barløse.
3. Stien fra Caslund over Hans Andersens, Jacob Madsens, Peder Clausens, Christian Hansens og Skolelodden efter Barløse.
4. Stien fra Barløse over Præstens, Barløsegaards, Lars Pedersens, Hans Andersens, Anders Muurmesters, Huuslodderne og Peder Sørensens Jorder til Blangstrups Jorder.

5. Stien igiennem Barløseborgs Skov til Niels Jensens Jorder af Stubberup.
6. Stien over Mads Pedersens Toft og Hans Hansens Mark til Skovveien.
7. Stien fra Thaarup Gyden over Jørgen Hansens, Jørgen Nielsens, Hans Jørgensens, Mads Rasmussens, Præstens Huuslodder, Niels Hansen Boes, Niels Hansens, Peder Sørensens og Hans Jacobsens Jorder til Landeveien ved Salbrovad.

Til vejenes vedligeholdelse behøvedes grus i hvert fald, og nu havde man i sognet nogle grusgrave, men ikke alle var lige gode, for der var faktisk ikke grus eller vejfyldning i dem af væsentlig betydning. Forstanderskabet lod derfor bekendtgøre ved sognestævne, at disse mangelfulde grusgrave kunne lejes af beboerne midlertidig mod en årlig afgift til kommunekassen, altså en lejeafgift. Der holdtes så møde med sogneboerne for udlejningen, men her mødte alle gårdmændene af Caslund by og største delen af byens husmænd i byen og på marken »og paastode alle Gaardmændene, at de 2½ Tdr. Land der vare udlagt af Caslund Bye, hvori de erkjendte, at der ikke fandtes Gruus eller Veifyldning, ene tilhørte Byen, som derfra udlagte og vare den øvrige Deel af Sognet aldeles uvedkommende og meddeelte da, at de saa længe nogen kunne erindre, havde overdraget Arealet til Smeden i Caslund, der i Vederlag for Jorderne, hvoraf han besaaer største Delen, forretter en Deel Smediearbeide for dem, de maatte derfor modsætte sig Forstanderskabets Forslag om at bortleie Jorderne til Fordeel for Kommunekassen«.

Største Delen af Huusmændene af Caslund Bye og Mark tiltraadte Forstanderskabets Forslag, men enkelte henholdt sig til Gaardmændenes Paastand, idet de alle meddeelte at de aldrig havde havt Indtægt af Gruusgravene i Penge eller ved Smediearbeide. Fra Barløse, Bæring, Thaarup og Mylle-

rup Byer mødte kun faae Mand, der alle med undtagelse af Gaardmand Niels Hansen af Myllerup tiltraadte Forstanderskabets Forslag om at udleie samtlige Sognets Gruusgrave, hvori intet Gruus eller Veifylding forefindes, til Indtægt for Kommunekassen. – Niels Hansen »meddeelte sit Samtykke betingelsesviis«. To af sogneforstanderskabets medlemmer gik imod forslaget, skønt de nok kunne indse dets berettigelse, men de gjorde det, fordi de boede i Caslund by og vidste, at alle bymændene der var imod forslaget. Derimod var det samlede forstanderskab enige i at søge amtets eller indenrigsministeriets afgørelse i sagen.

En undersøgelse foretoges over forekomsten af grus og vejfyldning i sognets grusgrave, og det viste sig da, at der i »efternævnte hverken forefindes Gruus eller Veifyldning:

1. I de 2de for Caslund Bye udlagte af Størrelse circa 2½ Tdr. Land.
2. I den i Gaardmand Rasmus Rasmussens Mark af Myllerup udlagte Gruusgrav af Areal 6200 Kvadratalen foruden udlagt Vei 560 Alen.
3. I den i Gaardmand Jens Larsens Mark af Thaarup udlagte Gruusgrav circa 4 Skp. Land.

I 2de andre paa Barløse Mark beliggende Gruusgrave findes Veifyldning saa der ei kan være Tale om at bortleie disse, og Sognets 7de Gruusgrav paa Barløse Mark er bebygget, idet der for 12 Aar siden herpaa er opført et Fattighuus.«

Ved mødet i sognerådet 7/12 1868 (1867 indføres betegnelsen sogneraad) er spørgsmålet om grusgravenes overtagelse af kommunen fremme igen, men medlemmerne fra Caslund og Myllerup gjorde påstand om, at de til Myllerup og Caslund udlagte grusgrave skal blive ved byerne i henhold til »en tidligere fra Amtet falden Resolution«.

Der holdes møde med beboerne om sagen, birkedommer Bruun fra Wedelsborg birk, hvorunder Barløse sogn hører, var til stede, men der opnås ikke forlig, Caslund beboere

fastholder deres påstand fra før, og sagen tilstilles amtet til afgørelse.

Dette henvender sig til ministeriet, hvis erklæring lyder som følger:

Indenrigsministeriet har under 7de d. M. tilskrevet Fyens Stiftamt saaledes. »Under 31 December f. A. har Amtet hertil indsendt et Andragende, hvori Forstanderskabet for Barløse Sogn har forespurgt, om samme, uagtet ikke alle Sognets Beboere deri er enige, er berettiget til at udleie de af Sognets Gruusgrave, hvori intet Gruus eller Veifyldning forefindes, til Fordeel for Sognets Communalkasse eller om Indtægten bør tilfalde de forskjellige Byer i Sognet, og Gruusgravene altsaa betragtes som Byernes og ikke som Sognets Ejendomme. –

I denne Anledning skulle man tjenstligst melde, at Indenrigsministeriet maae holde for at Gruusgrave udelukkende tilhører de Byer af hvis Jorder og til hvis Brug de ere udlagte ved Udskiftningen, og at de saaledes ere Kommunen i dens Helhed uvedkommende. – Om der nemlig end har været Tilfælde, navnlig i Jylland, hvor et Sogns Jorder ere blevne udskiftede under Eet, og Gruus- Sand- og Leergrave m. m. altsaa ere udlagte til fælles Brug for hele Sognet, saa ere dog disse Tilfælde, navnlig paa Øerne, meget sjældne og Udskiftningerne ere i Reglen foregaaet Byevis. Hvad særligt det foreliggende Tilfælde angaaer, da fremgaaer det af Sagens Acter og de i Ministeriet beroende Oplysninger, at Barløse Sogns Jorder omtrent samtidigt ere blevne udskiftede i tvende Partier, hver for sig. – Ved udskiftningen af det ene Parti, bestaaende af Barløse, Thaarup og Bæring Byer, er der udlagt 4 Gruusgrave, som efter hvad foran er udtalt, maa formodes at være disse Byers Eiendom; men nærmere Forklaring desangaaende kan ikke herfra meddeles, da man ikke er i Besiddelse af nogen Udskrivt af den vedkommende Delingsplan og saaledes i denne Henseende alene har været

henviist til den Andragendet medfulgte Extract af Delingsplanen. – Ved Udskiftningen af det andet Parti indeholdende Byerne Caslund og Myllerup samt Gaardene Foermosegaard og Stuen er der udlagt 3 Gruusgrave, hvoraf de tvende, beliggende i Jorderne til Mtr. Nr. 10a og b i Caslund, ifølge en her beroende Udskrivt af den, den 17 Septbr. 1792 vedtagne Delingsplan, ere reserverede Caslund og Foermosegaard og den tredie bestemt for Myllerup og Stuen.

De i Barløse Sogn værende Gruusgrave maae saaledes antages at eies af tvende Eierlaug og dette Eiendomsforhold skjønnes ikke at kunne ansees forandret, om der end leilighedsviis er seet bort fra samme derved, at Sogneforstanderskabet efter hvad der i Sagen er oplyst har paa en Gruusgrav i Barløse By opført et Fattighuus, eller fordi det paa Istandsættelsen af Veien i Caslund og Myllerup Byer har anvendt Materiale som er anskaffet paa Sognets Bekostning.

Ved tjenstligst at meddele Foranstaaende til Efterretning og Bekjendtgørelse skulde man tjenstligt tilføie, at Spørgsmaalet om Eidendomsretten til de omhandlede Gruusgrave i øvrigt i fornødent Fald maae høre under Domstolenes Afgjørelse.«

Hvilket herved tjenstligst meddeles til Efterretning for Barløse Sogneforstanderskab og øvrige Vedkommende. –

Wedellsborg Birks Contoir den 14. Marts 1863. –

Brun.

Foranstaaende bedes bekiendtgjort ved Sognestævne.

Barløse Districts Sogneforstanderskab den 13. April 1863.

Schaldemose,
Formand.

Foranstaaende er Rigtig Bekiendtgiordt paa Barløse Sognestævne af

Mads Pedersen,
Sognefoged.

Sagen døde hen.

Sognets udsending ved kongeskiftet.

Til efter Communens Indbydelse at reise til Kiøbenhavn for at følge høisalig Kong Frederik den Syvende og aflægge Hyldest til Kong Christian den Niende valgtes ved Forstanderskabets Møde i Gaar Undertegnede Gaardeier C. F. Schaldemose af Barløse, hvilket jeg efter Hr. Birkedommer Bruuns Anmodning ikke undlader at meddele. –

8. Dcbr. 1863. –

Der var i Barløse 1863 2 mænd, som efter gældende lov kunne indvælges i Landsthinget, disse var:

1. Hans Hartvig Møller, 62 Aar, Sognepræst.
2. Carl Frederik Schaldemose, 49 Aar, Godsforvalter, Gaardeier, Landvæsens- og Tiendecommissaier, samt Branddirektoier.

Anno 1868 den 2. Januar afholdt Barløse Sogneraad et overordentligt Møde hos Sogneraadsmedlem Hans Mikkelsen af Barløse, væsentligst for at vælge Formand for indeværende Aar. – Alle Medlemmerne var tilstæde. Som Formand fungerede den ved forrige Møde valgte midlertidige Formand Morten Gormsen. –

Som Formand valgtes ved Stemmefleerhed for Aaret 1868 Møller Peder Andersen af Puge Mølle, og til midlertidig Formand i hans Forfald ved Stemmefleerhed Sognefoged Hans Madsen af Barløse.

Til Formanden afleverede forrige Formand Branddirecteur Schaldemose, der var tilstæde:

1. En Pakke vedkommende Sogneforstanderskabet for Aarene fra 1842 til 1847.
2. Pakker vedkommende Sogneforstanderskabet for Aarene fra 1848 til 1867 indb. (hver Aargang for sig).
3. En Pakke med Regninger vedkommende Fattig og Skolevæsenet samt Communalvæsenet.
4. En Pakke med Skole og Communalkasse Regnskaber.

5. En Pakke med Kiørselslister, Sneekastning vedkommende med mere.
6. 1 Vandsynsprotokol med Bilage.
7. 1 Valgprotokoll af 14 Decber 1841.
8. 1 Ditto af 4 Decber 1860.
9. 1 Regnskabsprotokoll.
10. Ligningsprotokoll over Krigsskatten autoriseret 21 Mai 1864.
11. 1 Protokoll om en overordentlig Skat for Tidsrummet fra 1 April 1867 til 31 Marty 1869 med den forfattede Skatteliste og vedrørende Papirer.
12. En Forhandlingsprotokoll autoriseret 28 Decbr 1841.
13. Nærværende Protokoll.
14. Regnskab over Barløse Communekasse for Aaret 1867 med Bilage og Beholdningen 62 Rdl 4 Mk 13 Sk.
15. Et Signet mærket »Barløse Fattigsegl«.
16. 1 Brændejern. – –

Derefter føres forhandlingsprotokollen ikke mere med G. Schaldemoses hånd. Sogneforstanderskabets tid er forbi.

Nu skal vi ikke sno simer mere!

7/12 1868 holdt Barløse sogneråd møde hos gårdmand og sognerådsmedlem Morten Gormsen i Barløse, hvor formanden bl. a. forelagde en skrivelse fra justitsministeriet, hvor opmærksomheden henledes på det ønskelige i at »Straatage blev paasyet med galvaniseret Jerntraad«. Og ved samme møde forelå en skrivelse fra samme ministerium, som henleder opmærksomheden på »det nødvendige i at Tærskemaskiner forsynes med Dækning over Koblinger og fritliggende Tandhjul.« Nu er plejlen ved at blive afløst af tærskemaskinen.

Håndværkere.

Af håndværkere, som antages at drive frinæring, var der

i Barløse sogn ifølge liste affattet af sognerådet 7de dcbr. 1868 følgende:

2 bødkere, 1 hjulmand, 1 murer, 1 møllebygger, 1 sadelmager, 2 skomagere, 2 skrædere, 2 sypiger, 2 snedkere, 1 smed, 2 tømrere, 1 væver, 1 stenhugger, 2 træskomænd, i alt 21 håndværkere, der driver frinæring.

1) Niels Hansen har boet i »et sted« på Kaslund mark i 20 år og »har i den Tid ernæret sig dels som Landmand og Stenhugger«. Det af ham drevne Stenhuggeri er af beskaffenhed »Grundsætning og Broelægning« oplyser Barløse sogneråd i en skrivelse angående en bygningsafgiftssag 18 juli 1870.

Skolevæsenet omordnes.

Fra midten af 1870-erne til o. 1880 fører sognerådet mange og lange forhandlinger om skolevæsenets ordning. Sagen optager mange sider i forhandlingsprotokollen med henvendelser til og fra ministeriet og skoledirektionen. Barløse skole var blevet for lille til det store børnetal, over 100; endmere kunne børnene fra Dyrehøje, sognets østlige hjørne, ikke mere som hidtil efter overenskomst sognerådene imellem søge skolen i Ørsted på grund af den kortere afstand. Her var der også for mange børn efter skolens størrelse. Og med den begrundelse, at Ørsted skole »fuldkommen optager den derværende Lærers Tid«, opsagde Ørsted sogneråd overenskomsten fra 1. januar 1875. Derved kom der gang i forhandlingerne om skolevæsenets fremtidige ordning. Især er beboerne i Dyrehøje forståeligt nok ivrige for at få en ordning, der ikke stiller dem ringere end sognets øvrige beboere. De foreslår oprettet en friskole, som, anføres det, vil være en gavnlig konkurrent til skolen i Barløse. Bølgerne går højt! Sognerådet får imidlertid gennemført, at Kaslund skole opføres for beboerne i sognets østlige del. Beboerne i Dyrehøje er ikke helt tilfreds hermed, for skolevejen er dem for lang, hævder de, og søger anlagt en gangsti til forkortelse af vejen,

men den er vanskelig at anlægge, fordi børnene derved skal over 8 stenter og tilmed ydermere vanskelig at befare, da den i våde somre og af og til om efteråret i længere tid står under vand på en lang strækning. Sognerådet henviser derfor Dyrehøjerne til den »godt vedligeholdte Vej ad Kaslund« (1879). Hele spørgsmålet løses ved oprettelsen af Kaslund skole, og denne skoles første lærer blev Rasmus Theodor Madsen, hidtil lærer i Husby. Ved samme tid, 1880, fratræder den gamle lærer Korch skolen i Barløse og efterfølges af sønnen Ernst Julius Korch.

Gammel form – nyt indhold.

Endnu i midten af 1880-erne og i øvrigt langt ned i tiden meddeler sognerådene alle oplysninger af vigtighed ved sognestævne. Minder herom er de med påskriften: »Der lyses til Sognestævne« forsynede trætavler, som endnu hænger i kirkernes våbenhuse. Formen er gået af brug, men næppe *kendt ugyldig.* *(L. P. P.)*

1) Schaldemose, Carl Friderich, f. 25. Jan. 1814 i Søby Baag Hd. d. 11. April 1904 i Assens. S. af Sognepræst Niels S. og Elisabeth Kirstine Selmer viet 12. maj 1853 i Gamtofte Hansine Henriette Thomsen, f. 11. Marts 1831 i Allested d. 16. Febr. 1896 i Assens. D. af Sognepræst Thomas Hvalsøe T. og Frederikke Adamine Schaumburg. — 1827—32 paa Wedellsborg Godskontor. 2. Nov. 1833 exam. jur. (bekv. temm. vel), fra o. 1836 til 1. Nov. 1892 Godsforvalter paa Brahesborg, Gamtofte Sogn. Ejer af Barløseborg, Barløse Sogn. 29. Febr. 1892 Justitsraad. — Bankdirektør for Assens Købstad og Baag Hrd. (Købstædernes Brandforsikr. og Landbygningernes alm. Brandforsikr.); 9. Juni 1851 Tiendekommissær for Assens Amtstuedistrikt.
(A. Falk-Jensen og H. Hjorth-Nielsen: Jurister 1736—1936. Bd. IV. Kbhv. 1958).

Fra Hjemstavnsgårdens arkiv

Ved H. J. Jørgensen

Det mere end hundredårige gamle brev, som skal gengives her, er skrevet af seminarieelev Morten Christensen i eftersommeren 1864. Han havde netop bestået optagelsesprøven til 1. klasse på Skårup seminarium og skildrer i brevet denne prøve på en meget subjektiv måde.

Morten Christensen var født i året 1838 i Køng, søn af høker Christen Mortensen. Barndomshjemmet findes endnu, dog meget stærkt ombygget.

I 1872 kaldedes M. C. til lærer i Akkerup skole, og her havde han sin gerning, til han tog sin afsked og flyttede til sin fødeby Køng i året 1903. Han havde bygget et hus, der lå ganske tæt ved hans fødehjem, men hans otium blev kortvarigt, idet han allerede dør i året 1903 som 65 årig.

M. C. blev en landskendt lærer. Han udgav et skrivesystem, der indførtes overalt ved skolerne både i by og på land. I 1895 fortæller et dagblad, at hans skrivebøger er trykt i 1.360.000 ekspl.

Hans håndskrift var noget helt enestående, smuk og yndefuld, og han blev kaldt Danmarks største kalligraf, en kunstner på sin vis. Når han i brevet lidt frimodigt nævner sin formåen på så at sige alle områder, så var det, hvad skrivningen angår, ingen overdrivelse. Brevet giver et interessant tidsbillede, især fra seminarieverdenen. Den levende og flydende fortællemåde og den fuldkommen sikre ortografi er beundringsværdig. I sin begejstring og glæde over det resultat, han har opnået ved den bestående prøve, fremhæver han vel stærkt og ubeskedent sin dygtighed, men ser man bort fra dette, vidner brevet om et levende menneske med rige evner og særdeles gode skolekundskaber. Brevet er skrevet til en

noget yngre kammerat, Jens Hansen, der var født i »Baronhuset« i Gummerup.

Skaarup, den 4. September 1864.

Kjære Jens.

Det er rigtignok en uforsvarlig lang Tid, jeg har ladet hengaa, inden jeg skriver, men jeg haaber, du undskylder mig saa meget mere som jeg nok kan tænke mig, at du ikke lever i Uvished om, hvor jeg er bleven af, men sagtens snart spurgte, at jeg dog klarede Bugterne hernede. Imidlertid kunde du maaske have Fornøielse af at erfare nogle nærmere Smaaomstændigheder fra Regnskabsdagene d. 22. og 23. August, og jeg skal da fortælle, at vi begyndte om Mandag Morgen kl. 7½, men jeg havde læst om Søndag Aften til henimod Midnat og begyndte igen Kl. 4. – Vi begyndte med dansk Stil over et opgivet Thema: »En Beskrivelse af min Fødeegn«, og du kan jo nok tænke dig, at jeg afgav en herlig Skildring af samme. Jeg fremdrog alt det smukke, der kunde være at sige om Kjøng Sogn og dets Omegn, og det blev saa kjønt altsammen, at jeg sluttelig bragte Digterens Ord i Anvendelse, naar han siger: »Der er saa smukt at leve, tungt at døe!« –

Saa fik jeg Hovedregning, og det maa jeg rigtignok sige, at jeg her viste mig som en Kjernekarl og vakte den største Forbauselse saavel hos Læreren som hos mine Kammerater og de mange fremmede Tilhørere, der havde indfundet sig i Salen, ved den Frimodighed, hvormed jeg fremtraadte, omendskjønt mine Formænd vare blevne saa skammelig »myrede« af Regnelæreren, Hr. Trahn?, og med den Lethed og Sikkerhed, hvormed jeg behandlede mine Talstørrelser, samt med den Bestemthed, hvormed jeg endte begge Opgaver, der stod på Sedlen ved at sige: Facit!, hvilket aflokkede Hr. Trahn den smilende Bemærkning: »Ja, det er meget rigtigt!« – Jeg var den eneste, der fik ham til at tie; til alle de andre gjorde han Modbemærkninger, undertiden saa mange,

at vedkommende blev helt maalløse. – Saa fik vi Tavleregning, og jeg kom naturligvis igjen; der vare 3 Opgaver givne, som skulle regnes og ziffres i 2 Timer, men da 1¼ Time var gaaet, havde jeg alle tre Stk. regnede, zifrede og atter afskrevne til Hr. Jacobsen i Gummerup, som jeg har tilsendt nogle prøver af mit Arbejde. – Hr. Trahn stod bag ved mig hele Tiden, i 10 Minutter vare de to første Opgaver regnede og i de næste 5 Minutter blev Nr. 1 indziffret; Hr. T. havde dog formedelst den brusende Fart, hvori det gik paa Tavlen, ikke lagt Mærke til, at jeg ogsaa havde Nr. 2, og han vilde hjælpe mig at lægge mit Zifferhefte ned i Bordet, hvorfor jeg naturligvis maatte til at bemærke, at jeg havde Nr. 2 med; dette blev nu ziffret i de næste 5 Minutter, og endnu var der altsaa kun hengaaet 20 Minutter. Nu kom det store Nr. 3, som sagtens havde været beregnet paa at være en Klippe, hvorpaa ham fra Kjøng, der var saa berømt for sin Regning, skulde strande, men da Hr. T. nu saa, at jeg øjeblikkelig tog de rigtige Livtag derpaa, bad han mig om at sidde op ved Lærernes Bord, naturligvis for at mine Sidemænd, A. C. Søgaard og en gammel Skrædder paa 36 Aar, som faldt igennem, ikke skulde fristes til at sidde og kige efter mig; Hr. T. kom saa selv bagefter med hele mit »Pikpak«! – Da som sagt de 5 Qvarteer vare gaaede og det hele var klappet og klart, siger Hr. Trahn meget venligt til mig: »Ja, nu kan De godt gaae hjem med Deres Tavle, Christensen, og blive hjemme i 3 Qvarteer«. En lignende Permission havde jeg faaet, da vi havde Dansk Stiil, til hvilken jeg ligeledes kun brugte 5 Qvarteer af de 2 Timer, som vare givne. – Nu fik jeg Boglæsning, Grammatik og Fædrelandshistorie, og i alt dette klarede jeg mig saaledes, at Hr. Friis tilkjendte mig Udmærkelse for det hele. Jeg kunde nu gaae hjem og lægge mig med Bevidstheden om at have faaet Udmærkelse (5) i alle Fag den Dag; men saa kom Tirsdag Morgen, da jeg paa fastende Fode fik den »Myrelse« i Religion af Hr. Professo-

Prøve på Morten Christensens kalligrafi

(Tilhører Holger Jacobsen, Haarby) *Akerman foto.*

ren, som jeg ganske rigtigt havde ventet. – Det ahnede mig hele Tiden, at jeg skulde op i 4. og 5. Capitel i Balles Lærebog, og det slog til; jeg havde læst paa det fra Kl. 4 om Morgenen til Kl. 7½, da jeg gik paa Seminariet – men lige meget hjalp det; lære det kunde jeg naturligvis nok, saa vel som 2. og 3. Troens Artikel, men forklare det hele under Eet saadan som han vilde have det, det mægtede jeg rigtignok ikke; som sagt: Myrelsen fik jeg, men den var da ikke værre, end at jeg hele Tiden kunde snakke med og endte, da han forlangte Forklaring over Ordet »Tro« med Pauli Ord til Hebr.11. Cap.1.Vers: »Troen er en Bestandighed i det, som haabes, en fast Overbevisning om det, som ikke sees«. – Det lille Nederlag, som jeg havde lidt, oprettede jeg saa stort igien, for nu fik vi Diktat og dernæst Skjønskrivning, saa jeg naturligvis huggede et Par Udmærkelser igjen. Saa fik jeg Geografi hos Rostrup, og omendskjøndt jeg nu ikke havde læst mere Geografi i mange Herrens Tider, end hvad jeg kigede over paa de 188 Sider i Rimestads, da jeg sad i Deligencen fra Assens til Svendborg, saa klarede jeg mig dog saa brillant, at jeg ogsaa her tog første Charakter. – Nu stod kun Sang og Musik tilbage hos Tofte, og det gik meget godt; jeg spillede: »Deilig er Jorden« udenad og »Alene Gud i Himmerig« efter Noder, jeg sang: »Til vor lille Gerning ud gik vi Smaa fuldglade o.s.v.«, og dermed var Historien færdig. – Vi fik først Udfaldet at vide næste Dags Middag, men jeg var saa temmelig vis paa at blive optaget, thi jeg følte en indvortes Behagelighed, og Tankerne forsvarede hinanden indbyrdes, som der staaer i Balles Lærebog. – 48 havde meldt sig til Examen, men af disse udeblev de 10, og af de 38 mødte bestod kun de 29, hvoraf 4 endda staae til nærmere Approbation og skulde vige Pladsen i det Tilfælde, at der skulde komme Realister. Vi vare inddeelte i 5 Hold, og da jeg havde nr. 23 var jeg den tredie Person i tredie Hold. 1 fra ifjor maatte herned igjen, og 1, som mente sig stiv nok til at gaa ind i 2. Classe, faldt for Prø-

veexamen. Alle 3 Regneopgaver bleve kun løste af 2, nemlig Nr. 2: C. A. Blom fra Slesvig og Nr. 23 M. Christensen fra Kjøng (dog maatte han, Nr. 2, naturligvis være sidst).

A. C. Søgaard, som i Forbigaaende sagt, blev forfærdelig myret i Hovedregning og var saa langt henne i det, at han havde tabt Modet til at træde frem mere, er bleven udvalgt til Formand for Classen, en Post, der er forbunden med megen Løben og Ulejlighed og som Enhver derfor gjerne vil være fri for. Som Formand indtager han Højsædet Nr. 1, derpaa kommer jeg. Vi kom nemlig sidst op til Seminariet den første Morgen, og alle de andre havde taget Pladser, men ingen vilde sidde først for og være nær ved Lærerens Bord, skjønt det er Pladser, hvor vi ikke saa let falder i Fristelse med Narrestreger og deilige Pladser at høre paa. Dernæst fritog Hr. Professoren mig for Skjønskrivning her paa Seminariet, hvorimod han vilde bede mig om at være Hr. Trahn behjælpelig med Undervisningen i dette Fag. Saaledes gaar der 3 Timer ugentlig for mig. – Jeg var den, der fik det allerførste Spørgsmaal i Classen, idet Hr. Pastor Petersen en Morgen opgav som Thema til Dansk Stiil: »En Beskrivelse af Kirken i mit Hjem«, og saa siger han: »Men førend vi begynder en saadan Beskrivelse, en saadan Fortælling, maae vi først lægge en fornuftig Plan, og saadan en Plan kan De sige os, Christensen, for at de Allesammen kan have noget at holde sig til!« Jeg begyndte nok at spidse Ører ved dette her, men jeg løste det strax til Hr. Pastorens fuldkomne Tilfredshed.

Jeg glemte dog at fortælle, at jeg efter Diktat og Skjønskrivning havde Bibelhistorie hos Hr. Pastor Petersen og klarede mig brillant. Jeg kom nemlig op i Historien: »En Sædemand gik ud at saae sin Sæd«, og det var jo dog noget, jeg kunde tygge. I forgaars havde vi Tegning i to Timer. – Samtlige mine Collegaer fik Rettelser og Bemærkninger af Hr. Rostrup, men jeg vandt hans fuldkomne Anerkjendelse i dette Fag. I den første Uge kjedede jeg mig i Grunden hernede,

fordi vi ikke havde noget videre Lectier for, men nu begynder det dog saa smaat; vi havde f. Ex. 12 Sider i Rimestads store Geografi, 1ste Capitel i Mosebog og 1ste Capitel i Lucæ Evangelium foruden lidt Smaa (– – –)? i en halv Snees andre Bøger. Kl. er nu 4, og om en halv Time skal vi ned i Seminariehaven og have sidste Halvdel af »Fuuksegildet«, første Act blev givet igaar ved Tranekjær Slot paa Langeland. Det lakker ogsaa mod Enden af Brevets fjerde Side, og jeg maa derfor til at slutte, bedende undskylde min daarlige Skrift, som du vel knap kan læse; hils nu dine gode Forældre mange Gange og sig dem, at jeg altid vil mindes de mange glade Timer, jeg har tilbragt i deres Huus, hils den lille Tøs, som sagtens har begyndt at slaae paa Træerne igjen, endvidere Jomfruerne Karen og Maren Hansen og Alle, som du troer min Hilsen kan være velkommen, og selv være du hilset paa det allervenligste fra

din erkjendtlige Elev
M. Christensen.

Skriv snart under Adresse:
S.T.
Hr. Seminarist M. Christensen, Kjøng
i Skaarup
pr. Svendborg.

Mads Larsen, Snave
K. R. C. 6 No 79

I mellemstuen på Hjemstavnsgården hænger en farvelagt tegning af en soldat. Nederst på billedet står: Mads Larsen, Snave K.R.C.C. No. 79. 1835.

Mads Larsen blev født i Snave, Dreslette sogn i 1813. Hans far hed Lars Larsen. Som bondefødt blev han straks optaget i lægdsrullen, og ved sessionen udskrevet til infanteriet. 10. juli 1835 blev han indkaldt til »Kongens Regiment«, der var garnisoneret på Sølvgadens kaserne i København. I »Af- og Tilgangsbog for Hs. M. Kongens Regiment for tiden 1835–1842 står han opført som:

Menig nr. 79 Mads Larsen, 22 år 63¼" høj. Han var tjenstgørende ved 6. Musketer kompagni indtil 30. juni 1842.

I 7 år har han stået i hæren. Efter en hærreform i 1803 og hærordning af 25. juni 1816 skulle det udskrevne mandskab gøre fast tjeneste de første 2 år, hvorefter de kun skulle gøre tjeneste i eksercertiden.

I 1835 gjorde Mads Larsen tjeneste i 105 dage, i 1836 hele året, i 1837 indtil den 12. oktober, hvorefter han var hjempermitteret resten af året. I 1838 var han tjenstgørende fra 11. juni til 2. juli, hvorefter han ikke mere gør tjeneste.

Efter sin hjemsendelse bliver Mads Larsen gift og flytter til nabosognet Haarby, hvor han bosætter sig som gårdejer i landsbyen Nellemose. I 1846 overføres han i forstærkningen og afskediges fra hæren ved session 1851. Det er muligt, at han har deltaget i krigen 1848–50 ved en af de 5 forstærkningsbataillioner.

Mads Larsen giftede sig den 26. jan. 1844 med enke Johanne Jørgensdatter fra Nellemose boende i gården mtr. nr. 42a Nellemose Bys Skovhaver, som Mads Larsen overtog med hende. Johanne Jørgensdatter havde i sit første ægteskab med gmd. Hans Sørensen 4 børn: Kirsten Hansen, født 1831

– Johanne Hansen, født 1836 – Søren Hansen, født 1838 og Jørgen Hansen, født 1840.

Som forlovere ved brylluppet stillede gmd. Niels Pedersen fra Snave og hmd. Rasmus Hansen fra Nellemose.

I 1849 fødes Mads Larsens søn Lars Madsen.

I 1884 dør Mads Larsen 71 år gammel, han overleves af sin hustru Johanne, som først dør i 1895 i sit 89. år.

Den enkelte hvide sparre langs ærmeopslagets kant og klædesepauletterne på uniformen viser, at Mads Larsen har været underkorporal. Chakoten er sort med metalkindkæder (små metalskæl lagt på læder). Langs skyggen er der metalkant og helt øverst en hvid pompon.

Kraven, rabatterne (det stykke, der er knappet på foran på kjolen) og ærmeopslagene, der er blå, er kantet med hvidt, selve kjolen er rød, bukserne er hvide med små gamacher. Kvasten, der hænger ned foran i hans højre side, er sikkert urremmen. Bandoleret til sablen er hvidt læder.

Uniformens farvesammensætning fortæller, at han har tilhørt »Kongens regiment«. Denne uniformstype blev reglementeret omkring 1828, hvilket den var indtil 1848, hvor den afløstes af en enhedsuniform for hele hæren. Den velkendte uniform med mørkeblå våbenfrakke og lyse blå bukser.

Hans udrustning består af et infanterigevær M/1822 med flintelås og en infanterisabel M/1834 med hel stikplade.

Regimentet, han tilhørte, hed »Kongens Regiment til Fods«. I 1768 tilegnet kronprins Frederik, den senere Frederik VI, med navnet »Kronprinsens Regiment«. Da han udråbtes til konge 1808 ændredes navnet til »Kongens Regiment til Fods«. Dette navn har det til Fr. VIs død i 1839, hvorefter det hedder »Kronens Regiment til Fods«. Efter 1842 »5. Linie Infanteri Bataillon«. Den 1. november 1951 danner dette grundstammen i 4. regiment, »Sjællandske Livregiment«, der er garnisoneret i Slagelse.

Som kuriosum kan nævnes, at kobbersmedemadammen i Hostrups »Genboerne« synger om »Kongens Regiment i Skillingsvisen »I denne vinter har vi hat«.

Saglige oplysninger er givet af: Hærens arkiv v. oberstløjtnant S. A. Larsen, major S. E. Stage. — Tøjhusmuseet v. museumsinspektør Ingv. Fl. Rasmussen. — Litt.: Generalstabens bog »Frederik VIs Hær 1784—1814« trykt 1948 på Heydes bogtrykkeri i København. Oplysningerne er redigeret af E. Klüver. Billedet er omtalt i årsskr. 1970 s. 138 under Nyt til Hjemstavnsgården.

Køngklokker

Ur uden nr., årstal og stedsangivelse, signatur Bona Viby
nederst på ret smal timekrans af tin med romertal. Døgnværk. Gåseagtig fugl i tinkrans med ordene TEMPUS FUGIT. Sideornamenterne har delfiner og hjørneornamenterne englehoveder i midten. De tynde mørkfarvede visere har udskæring. Inderskiven er nopret og har to i forhold til visercentret skævtsiddende huller til optrækning.
Urkassen, som er oprindelig og af fyr, er buet foroven og uden sideruder. Mellemstykket, hvis låge har et meget smukt nøgleskilt, er ret bredt.
Urets farve er den oprindelige mørkegrønne med blomster i røde, gule, hvide og blå farver og med rød staffering.
Uret stammer fra Højagergård i Abildskov på grænsen mellem Køng og Nørre Broby sogne og antages at være fra Bonde Wibyes værksted i Nørre Broby i tiden o. 1760.
Ejer: Fru Ester Nielsen, Søndersø Mark, Vedby, Søndersø.

Ur nr. 272 – Johan C: Wibye – 1785.
Døgnværk. Timekrans af tin med romertal. Fugl i kronet ring båret af flyvende engle. Viserne er af messing og har udskæring. Alle ornamenterne står i metallets farve, bly.
Urkassen er fuldstændig fornyet.
Uret stod forhen i en gammel gård i Fangel og fulgte med ved gårdens salg 1895 til nuværende ejers slægt. Urets nuværende ejer er Grdj. Anders Nielsen, Toftegård, Brylle.

Ur nr. 287 – Johan C: Wibye –
8 døgnsværk med sekundviser og repeteranordning. Timekrans af tin med romertal og buet minutstreg. Signatur og nr. på tinkrans, der omgiver en gåseagtig fugl, som bevæger sig i takt med pendulet. Viserne er af messing og har udskæring. Hjørneornamenterne har englehoveder i midten.
Urkassen er oprindelig, af fyr, er buet foroven og har prydtoppe på alle fire hjørner. De smukt formede nøgleskilte er forgyldte. Urets farve er antikhvid med guldstaffering.
Uret er slægtsur fra den gamle degn Grønlund og har i fire generationer stået i gården Grønlundsminde i Gl. Tommerup, på hvis grund den gamle degnegård lå. 1
Ejer: Grdj. Oluf Grønlund, Grønlundsminde, Gl. Tommerup, Knarreborg.

Ur. nr. 303 – Bonde Wibye –
Døgnværk med timekrans af tin med romertal. Fugl i kronet ring. Viserne af messing med udskæring. Optrækning med nøgle, – 2 lodder af bly og originale trætrisser.
Urkassen, som er af fyr og oprindelig, er højt buet foroven og har

prydtoppe på de forreste hjørner og åbning øverst med spor af nu forsvunden opsats.
Farven er antikhvid, forud brun.
Slægtsur fra Skalbjerg i Vissenbjerg sogn, hvor uret stod i en nu nedbrændt gammel bindingsværksgård.
Ejer: Verner Nielsen, Korsvang 10, Assens.

Ur nr. 336 – Johan C: Wibye –
Døgnværk. Slægtsur fra ejerens hustrus slægt i en gård i Sønder Højrup mtr. nr. 13a forhen under Nordskov. Ved gårdens brand 1828 var uret det eneste, som reddedes, og da gården efter branden flyttedes ud på jorden, »flyttede uret med«.
Ejer: Fhv. sognefoged, grdj. Hans Kristiansen, Stockbæklund, Sdr. Højrup.

Ur nr. 398 – Johan Wibye –
Døgnværk. Timekrans af tin med romertal. Gåseagtig fugl i kronet ring båret af flyvende engle bevæger sig i takt med pendulet. Uret har to lodder af bly og optrækning med nøgle.
Urkassen oprindelig, buet foroven og af fyrretræ. Den er nymalet i almuefarver brun med røde striber, forud var den ensfarvet brunrød.
Uret er slægtseje i ejerens hustrus slægt og stod indtil 1943 i en gård i Hundtofte, Stenstrup sogn.
Ejer: Fhv. grdj. Stub Holmehave, Palleshave, Ringe.

Ur nr. 424 – J: C: Wibye – Kiøng 1794.
2 døgnsværk. Timekrans af tin med romertal. Gåseagtig fugl i kronet ring bevæger sig i takt med pendulet.
Urkassen er oprindelig og af fyr. Den er buet foroven og har prydtoppe på alle fire hjørner. Farven er lysegrå med grønne kanter, forud mørkegrøn med røde kanter.
Uret er slægtsur, er arvet, og har fra gammel tid stået i gården, der er slægtsgård og mere end 200 år gammel, oplyser ejeren
Grdj. Svend Larsen, Holmedal, Gislev Holme, Gislev.

Ur nr. 425 – Bonde Wibye – Kiøng 1794.
Døgnværk. Timekrans af tin med romertal. Visere af messing med udskåret mønster. I kronet ring båret af flyvende engle findes en lille danserinde, lavet af kobber (figuren er gammel, men måske ikke oprindelig, oplyser ejeren). Uret har 2 lodder af bly og originale trætrisser. Hjørneornamenterne har grenværk, hvori kan ses to figurer (engle) som bærer en krone i ornamenternes rette vinkel.
Urkassen er oprindelig, udført af egetræ, buet foroven; kassen usædvanlig slank. Topstykket er svejfet af eet stykke træ. Der er ikke sideruder til værket. Derimod findes i venstre side en inspektionsluge, ophængt i små, smedede jernhængsler og lukket med en jernvrider. I lugen er udskåret en smal åbning, formet som en lilje med to blade og blomst med tre kronblade. (foto).

Uret står nu i råt træ, egetræ, der har antaget den som følge af alderen sædvanlige mørke farve; tidligere var farven teglstensrød. Endvidere har urets mellemstykke indvendig jernvrider i forbindelse med en udvendig jernring.
Urets største højde er 2,04 meter.
Uret er købt. Forhen stod det i en gård på Sydsjælland.
Ejer: Landinspektør Arne Dinesen, Haslev.

Inspektionsluge til ur nr. 425 B. Wibye 1794.

Ur nr. 447 – Bonde Wibye – Kiøng 1794.
Døgnværk med timekrans af tin med romertal. I takt med pendulet bevæger sig en gåseagtig fugl i kronet ring båret af flyvende engle. Urkassen er af fyr og oprindelig.
Uret stammer fra en gård i Nørre Broby og fulgte med, da ejeren købte gården i sin tid.
Ejer: Fhv. grdj. Viggo Skov, Ullerslev, Fyn.

Ur nr. 470 – B: Wibye – Kiøng 1797.
Uret går ca. 19 timer på hvert optræk. Det har timekrans af tin med alm. tal. Urkassen er oprindelig og af fyrretræ.
Farve: Grøn almuefarve med staffering i guld og gråt.

Slægtsur i ejerens slægt fra Tørringe, Sønder Broby sogn.
Ejer: Lektor Aage Laursen, Toften 12, Aabenraa.

Ur nr. 505 – J: C: Wibye – Kiøng 1799

Døgnværk. Timekrans af tin med alm. tal og prikker som halvtimetegn. Fugl i kronet riing båret af flyvende engle. Viserne er af messing og har udskæring. Hjørneornamenterne har muslingeskal i den rette vinkel. Alle ornamenter er blåmalede. Inderskiven er af messing og har skakbrætmønster. Bagskiven er hvidmalet. Urkassen er oprindelig og af fyrretræ. I den smukt svungne bue foroven er en åbning med en top på fod; lignende toppe ses på alle fire hjørner. En lukket bladudskæring findes over sideruderne og ruden foran værket. Urets glas er det oprindelige, brunligt med blærer.
Farve: Egetræsmaling, forud samme farve.
Uret er slægtsur og stammer fra Brobyskov skovfogedbolig, Sønder Broby sogn.
Ejer: Husejer Johs. Wendelbo, Skydebjerg gl. præstegård, Aarup.

Ur nr. 529 – J: C: Wibye – Kiøng 1801.

8 døgnsværk med sekundviser og repeteranordning. Signaturen ses på en tinskive, der omgiver en fugl, som bevæger sig i takt med pendulet. Uret har timekrans af tin med alm. time- og kvartertal. Viserne er af messing og har udskæring. Hjørneornamenterne har muslingeskal og stiliserede bladformer.
Urkassen er oprindelig, af fyrretræ, og buet foroven med prydtoppe på hjørnerne.
Farve: Grøn og rød med marmorerede toppe.
Købt.
Ejer: Fru J. E. Schrøder Steenberg, Åbjerg, Brenderup Fyn.

Ur nr. 532 – J: C: Wibye – Kiøng 1801.

Døgnværk. Timekrans af tin med alm. tal. Fugl i kronet ring båret af flyvende engle. Viserne er af messing og har udskæring. Hjørneornamenterne har muslingeskal i den rette vinkel.
Urkassen, som er oprindelig, er buet foroven og har åbning, hvori er en prydtop.
Farve: Blå med brune hulstave og gul staffering.
Uret har stået i gården mtr.nr. 5a »Enggård«, Skaarup, Dreslette sogn, og har fulgt de skiftende ejere siden 1897, da den sidste af den gamle slægt afstod gården til fremmede.
Ejer: Grdj. Hans Jørgen Larsen, »Enggård«, Skaarup, pr. Flemløse.

Ur nr. 575 – B: Wibye – Kiøng 1804.

Døgnværk. Timekrans af tin med alm. time- og kvartertal. Fugl i kronet ring båret af flyvende engle. Hjørneornamenterne har muslingeskal. Viserne er af messing og har udskæring.

Urkassen er oprindelig og af fyr. Den har sideruder, er buet foroven og har spor af toppe på alle fire hjørner.
Farve: Sort med gul staffering. Urets højde er 1,96 meter.
Uret stammer fra Brylle sogn. Det er ikke slægtsur, men er gået i arv til nuværende ejer
Fru Else Nielsen, Alleskovvej 12, Faaborg.

Ur nr. 612 – J: C: Wibye – Kiøng 1807.

Døgnværk. Timekrans af tin med alm. time- og kvartertal. Fugl i kronet ring båret af flyvende engle. Viserne er af messing og har udskæring. Hjørneornamenterne har smuk stiliseret blomst i den rette vinkel.
Urkassen, som er oprindelig og af fyr, er buet foroven og har toppe på de forreste hjørner, oprindelig på alle fire hjørner.
Farven er blågrøn som bundfarve med guldbelægning, forud almuerød.
Uret stammer fra Nørre Søby og er slægtsur i ejerens slægt.
Ejer: Fhv. fabriksarbejder Marius Pedersen, Jacob Hansensvej 10, Hjallese.

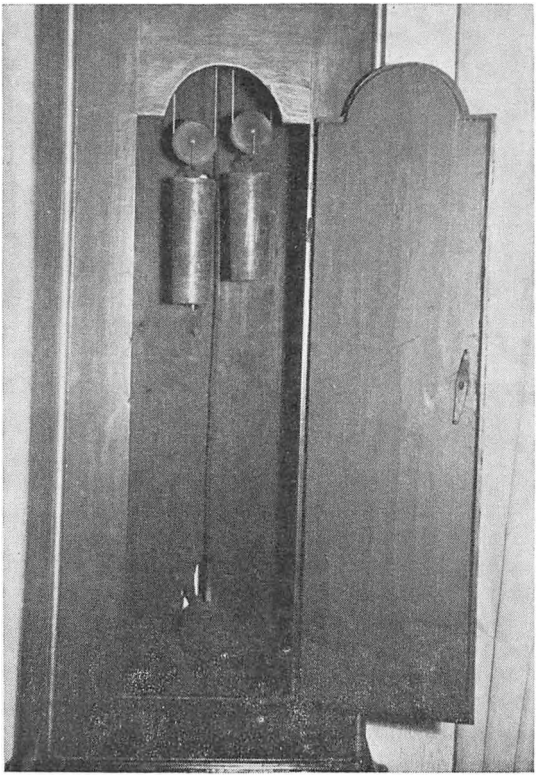

Mellemstykke til ur nr. 453 J: C: Wibye Kiøng 1794

Ur nr. 266 – J: C: Wibye – Kiøng 1811.

Døgnværk. Timekrans af tin med alm. time- og kvartertal. Fugl i kronet ring båret af flyvende engle. Viserne er af messing og har udskæring. Hjørneornamenterne er forgyldte og har symmetrisk grenværk med en 5-delt blomsterkrone i den rette vinkel. Uret har 2 lodder af bly og originale trætrisser.
Urkassen, som er hvidmalet, er fornyet; den oprindelige var af fyrretræ og egetræsmalet.
Uret er slægtsur i gården Aaskov, mtr.nr. 5a i Sandholt-Lyndelse, forhen under Sandholt gods.
Ejer: Grdj. Harald Aaskov, Sandholt-Lyndelse.

Ur nr. 399 signeret J: C: Wibye

i sort skriveskrift på hvidmalet skive over centrum; under dette står urets nummer. Romerske timetal og alm. kvartertal er påmalede. Viserne er af messing og har eet øje hver. **Værket er IKKE SAMHØRIGT med skiven,** hvilket ses af de to tillukkede huller til optrækning.
Urkassen derimod er oprindelig og har tandsnit og kannelring, lige overkant med topstykke, antagelig fra o. år 1825.
Farven er lysegrå.
Købt.
Ejer: Fhv. førstelærer Hans Hansen, Bellinge.

Ur nr. 307 – J: C: Wibye – Kiøng 1815.

Døgnværk. Timekrans af tin med alm. tal. Uret har fugl i kronet ring, båret af flyvende engle. Hjørneornamenterne har muslingeskal i den rette vinkel.
Urkassen, som er af fyr og har sideruder, er oprindelig. Den er buet foroven med knæk øverst.
Farve: Antikhvid med guldstaffering, forud egetræsmaling.
Uret er købt i Faaborg 1908, men oprindelig kom det fra et sted på landet.
Ejer: Fhv. el-værksbestyrer H. J. C. Hansen, Hyrdehøj 3, Faaborg.

Ur nr. 339 – J: C: Wibye – Kiøng 1818.

Døgnværk. Timekrans af tin med romertal. Fugl i kronet ring, båret af flyvende engle. Hjørneornamenter med muslingeskal.
Urkassen, som har sideruder, er oprindelig og har nyere sort maling. Den er buet foroven og har prydtoppe (kugler med spids), en stor øverst på midten og en mindre på hvert af de forreste hjørner.
Købt.
Ejer: Urmager, fru Carla C. Rasmussen, Tommerup.

Ur nr. 373 – J: C: Wibye – Kiøng 1823.

Døgnværk. Timekrans af tin med romertal og arabiske (alm.) minuttal. Fugl i kronet ring båret af flyvende engle. Visere af messing

med udskæring. Hjørneornamenterne er af bly og bronzerede. Uret har 2 lodder af bly og optrækning med nøgle.
Urkassen, som menes at være fornyet engang, er hvidlakeret med guldornamenter.
Urets højde er 197 cm.
Uret er købt på Vestfyn af ejerens fader, afdøde læge J. C. Jørgensen, Assens.
Ejer: Oberst, hærarkivar ved Rigsarkivet, E. Weigaard Jørgensen, Staunings Pl. 2, 2100 København Ø.

EJERSKIFTE:

Ur nr. 264 – J: C: Wibye – Kiøng 1811
tilhørte 1956 møller Larsen, Brobyværk. Uret har 8 døgnsværk, sekundviser, repeteranordning og timekrans af tin med alm. timetal. Viserne er af messing og har hulmønster. Signaturen står på en tinkrans, hvori en fugl bevæger sig i takt med pendulet.
Urkassen er oprindelig og af fyr. Den har lige overkant og tandsnit. Farven er antikhvid med guldstaffering.
Uret er gået i arv til nuværende ejer:
Fru Marie Jørgensen, Torp pr. Aarup.

Ur nr. 506 – B: Wibye – Kiøng 1799
tilhørte 1956 Rs. Knudsen, Zone-Redningskorpset, Haarby. Uret, som har døgnværk, er slægtsur, stammer fra Haarby, og er gået i arv til nuværende ejer:
Produktionschef Fritz Knudsen, Engsvinget 10, Bellinge.

Til urene nr. 307 og 339 findes, viser det sig, tilsvarende numre og signatur J: C: Wibye, ure registreret henholdsvis 1958 og 1967; dog har uret nr. 307, reg. 1958 romertal og ordet TEMPUS FUGIT på tinkrans omkring fuglen (foto af dette ur findes i V. Hj. 1959) og ur nr. 339, reg. 1967, signaturen: Johan C: Wibye, men er uden årstal og stedsangivelse, hvad der tyder på, at det er betydelig ældre.
Rigtigheden af disse forhold er bekræftet ved henvendelse til de to tidligere registrerede ures ejere, men årsagen dertil er ikke derved blevet klarlagt.

L. P. P.

Vestfyns Hjemstavnsforening

Det årlige fællesmøde afholdtes i Hjemstavnsgårdens mødesal onsdag den 12. maj. Formanden, grdj. Rs. Halsted, Halstedgård, bød den talrige forsamling velkommen og udtalte mindeord om styrelsesmedlem, rektor Poul Hansen, Vestfyns Gymnasium. Derefter holdt fhv. skoleinspektør H. J. Jørgensen, Gummerup, foredrag om emnet: »Fra sogneforstanderskabets tid«. Foredraget gav et interessant og dystert billede af tiden i 1840-erne, en tid vidt forskellig fra vor i social, økonomisk og politisk henseende, et billede, som passede til den stemning af fortid, der hviler over den gamle Landmålergård, Hjemstavnsgården, hvor ifølge foredraget, valget til det første forstanderskab i Køng sogn foregik i december 1841. Ordstyrer ved generalforsamlingen var mejeribestyrer Aa. Fuglsang Nissen, Gummerup. Formandens beretning godkendtes såvel som regnskabet, fremlagt af kassereren, grdj. Gunnar Pedersen, Risagergård. Valgene var genvalg; dog fratrådte skoleinspektør K. Nyborg, Ebberup, som styrelsesmedlem og tillidsmand for Sønderby sogn. I hans sted valgtes lmd. Per Madsen, Ebberup.

Fra årets gang.

Hjemstavnsgårdens samlinger har i de senere år i stigende grad været benyttet af skoler til undervisning; bl. a. har et hold lærerstuderende fra Esbjerg seminarium, under ledelse af seminarieadjunkt Verner Bruhn, i de senere år nogle dage hver sommer aflagt gården besøg, og gjort samlingerne til genstand for studium.

En sag af fremtidig betydning er, at størstedelen af de fynske museer i det forløbne år har oprettet et museumsråd til løsning af fælles opgaver på områder, hvor hvert enkelt museum hidtil har stået ene. Hjemstavnsgården er nu tilsluttet denne sag.

1971 – et jubilæumsår.

Den 7. juni 1971 var 40-årsdagen for Hjemstavnsgårdens oprettelse, hvilket markeredes ved afholdelse af en festlighed lørdag, den 19. juni, en dag med smukt sommervejr. Folkedansere fra Odense, iført deres maleriske dragter, optrådte igen på toften som for 10 år siden og viste deres smukke danse. Flemløse sangkor underholdt, ledet af sognepræst M. Lønborg. Og chefredaktør Jens Peter Jensen, Odense, holdt festtalen. Der var god tilslutning.

Nyt til Hjemstavnsgården.

En tohjulet kærre til husmandsbrug og en gammeldags rensemaskine er skænket af hmd. Verner Petersen, Saltofte, Assens. Kvindelige beklædningsgenstande fra Jordløse og Strandby er skænket af fhv. repr. L. Møller, Assens. Og en bogsamling, samt håndskrevne optegnelser og en brudevest fra 1890 er tilgået samlingerne fra direktør Sven Nygaard Larsen, U. S. A.

Beklageligvis må det også siges, at vi har mistet ting fra samlingerne; således er en smukt udskåret benvedske forsvundet fra vinduesposterne i folkestuen. **L. P. P.**

Fru jubilæet: Et kig gennem mødesalens vindue (Fyns presse foto)

Indhold

På titelbladet: Kirkelåge med kirkesti. Tegning af Frode Lund.

Side 147: Paasken. Digt af H. C.

Side 149: Den gamle præsts nytårsønsker. Ved L. P. P.

Side 153: Gamle vestfynske ord og talemåder. Af † lærer A. Jensen.

Side 156: Af Barløse sogns ældste forhandlingsprotokoller. Ved L. P. P.

Side 173: Fra Hjemstavnsgårdens arkiv. Ved H. J. Jørgensen.

Side 180: Mads Larsen Snave. Ved E. Klüver.

Side 183: Køngklokker. Ved L. P. P.

Side 190: Vestfyns Hjemstavnsforening. Ved L. P. P.

Side 192: Indhold.

Sammendrag af regnskab for Vestfyns Hjemstavnsforening 1970-71

INDTÆGT

Tilskud: Kulturministeriet	9.672,00	
Fyns amt	1.000,00	
Glamsbjerg kommune	1.000,00	
Haarby kommune	100,00	
Assens kommune	500,00	
Assens Sparekasse	200,00	
Vestfyns Elforsyning	100,00	
Sparekassen Fyn	200,00	
Flemløse Sparekasse	100,00	
Glamsbjerg Bank	250,00	
Glamsbjerg Sparekasse	200,00	
Den danske Provinsbank	200,00	
Fyns Andel, Assens	150,00	
Ialt tilskud		13.672,00
Kontingent, museumsforeningen		5.848,00
Entré, husleje, postkort m. m.		8.306,81
Beholdning ved årets begyndelse		3.280,31
I alt		31.107,12

Efter regnskabets afslutning er indkommen følgende vanlige tilskud:

Haarby Sparekasse	100,00
Brandforsikringstilskud	1.296,00

UDGIFT

Lønninger, husleje, renter og afdrag	11.476,34
Skatter, afgifter og forsikringer	3.300,63
Tryksager og annoncer	5.594,64
Vedligeholdelse, vand, lys og varme	5.325,17
Telefon, porto, møder, forskell. m. m.	2.500,90
I alt	28.197,68
Beholdning at overføre til næste år	2.909,44
Balance	31.107,12

Status pr. 1. april 1971

Aktiver:		Passiver:	
Ejendomsværdi	65.100,00	Gæld til Gl. Sp.	17.440,00
Beholdning	2.909,44	Formue	50.569,44
Balance	68.009,44	Balance	68.009,44

Risagergård i maj 1971. **Gunnar Pedersen**

Regnskabet er revideret uden bemærkning. Beholdning er os forevist.

Gummerup, den 12. maj 1971.

Aa. Fuglsang Nissen **Martin Simonsen**

Vestfyns hjemstavnsforenings styrelsesmedlemmer

(med fremhævet skrift) og tillidsmænd

modtager indmeldelser i foreningen og tilsagn om gaver til hjemstavnsgården i Gummerup. – Sognene er ordnet i bogstavfølge.

Assens:	**Overassistent H. E. Clausen, Assens.**
	Boghandler John Hansen, Assens.
Barløse:	**Gdr. Lars Hansen, Rosenlund, Kaslund, Rørmosehus.**
Brylle:	Gdr. Rs. Andersen, Render Vestergaard, Tommerup.
Dreslette:	Gdr. Rs. Andersen, Strærupgård, Flemløse.
	Lærerinde fru Steen Hansen, Snave, Flemløse.
	Fru Inge Rasmussen, »Aakærgaard«, Enemærket, Ebberup.
Flemløse:	**Fru Margrethe Andersen, Dærup, Glamsbjerg.**
	Frk. Anna Andersen (Lundsbjerg), Flemløse.
	Gdr. Ejnar Øbro, Høedgård pr. Flemløse.
Gamtofte:	Bmd. Carl Christensen, Voldbro Skov pr. Assens.
Helnæs:	Rentier Harald Storm, Helnæs, Ebberup.
	Lærer Gemal Hansen, Helnæs, Ebberup.
Holevad:	Landm. Anders Balle, Holevadgård, Sandager.
Haarby:	**Fru Karen Larsen, Birkebæk, Strandby, Haarby.**
	Fru Sigrid Knudsen, Akkerupvej, Haarby.
	Chauffør Carl Mader, Haarby.
	Urmager Carl August Larsen, Gummerup Linie.
Kerte:	Fru karetmager Johs. Hansen, Ørsbjerg, Årup.
Kærum:	**Fhv. lærer L. P. Pedersen, Skelvej 10, Assens.**
	Forpagter, frk. Kirsten Balle, Nordby, Ebberup.
Køng:	**Fru Kirstine Matthiesen, Gummerup, Glamsbjerg.**
	Gdr. Gunnar Pedersen, Risagergård, Gummerup.
	Lærer Erl. Klüver, Rosenlund, Lille Salby, Mesinge.
	Husmand Jørgen Isaksen, Søllested.
	Fhv. skoleinsp. H. J. Jørgensen, Gummerup.
	Fru Grethe Bisgaard, Glamsbjerg.
Nr. Broby:	Væverske, frk. Karen Rasmussen, Staaby.
Orte:	Førstelærer Karl Pedersen, Orteskolen.
Søby:	Hmd. Erik Pedersen, Skovgårde mark, Flemløse.
Søllested:	Lærer Otto Reinholdt, Søllested, Glamsbjerg.
Sønderby:	Landm. Per Madsen, Ebberup.
	Pastor A. Kien, Sønderby, Ebberup.
	Gdr. Svend Søe, Sønderby Bjerge, Ebberup.
	Gdr. Chr. Madsen, Mosemarken, Ebberup.
Turup:	Fru Else Jørgensen, Heslegård, Turup.
Vedtofte:	**Gdr. Rs. Halsted, Halstedgård, Glamsbjerg.**
Verninge:	Fhv. gdr. Chr. Mortensen, Assensvej, Verninge.
	Skovejer, fru Helga Møller, Nårup.
Ørsted:	Kontrolassistent Olaf P. Olsen, Jesgård, Ørsted.